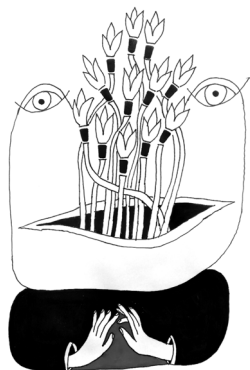

DEÁK ENIKŐ

A ROMÁNIAI SZOCIÁLIS ELLÁTÁS HÁLÓZATÁNAK KIÉPÍTÉSE

**...a hosszú várólisták,
a bonyolult igénylési
folyamatok és az
adminisztratív terhek
gyakran megnehezítik
az kedvezményezettek
számára, hogy
hozzáférjenek
a szükséges szociális
szolgáltatásokhoz.**

Társadalmunkban a szociális gondoskodás iránti szükségletet a szociális intézményrendszer látja el. Ennek célja a szociális segítségnyújtás, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok védelme, a szociális védőháló kiépítése és működtetése, valamint a társadalmi kirekesztődés és leszakadás megelőzése. A szociális gondoskodás komplex módon, nemre, korra, fogyatékosagra, nemzetiségre, vallási hovatartozásra tekintet nélkül egyéni szükségletekhez igazodó segítségnyújtás, melynek mértékét és fajtáját mindenkor a segítségre szoruló egyén egészségi, szociális és mentális állapota határozza meg.¹

A szociális gondoskodás a szociális munka alapvető része. A szociális munkás így embereket és rendszereket aktivizál, amely arra irányul, hogy támogassa az embereket a kihívások leküzdésében, és elősegítse a társadalmi igazságosságot és a közösségi jólétet.

A szociális gondoskodás az állam feladata. Az elmúlt években az Európai Unió politikáinak és rendeleteinek hatása az egészségügyi és szociális szolgáltatások nyújtására folyamatosan nőtt. Vannak olyan országok, amelyek szinte teljes mértékben a szociális szolgáltatások magánszolgáltatásaira szorítkoznak, és vannak olyanok, amelyek nagymértékben az állami szektorra támaszkodnak. A legtöbb országban a szociális szolgáltatások nyújtása során a köz- és a magánszféra keveredik. Ez hazánkban is hasonlóan működik.

Romániában a nem kormányzati szervezetek az elmúlt 35 évben aktív szerepet játszottak a szociális szolgáltatások piacán, betöltve a hiányt vagy kiegészítve az állam által nyújtott szolgáltatásokat. Az ágazat fejlődése főként nemzetközi intézmények és adományozók támogatásával történt. Így 2010-ben elérték az országosan akkreditált szociális szolgáltatások 50%-át. Ez az arány napjainkban is hasonló. A jelenleg bejegyzett 4109 szociális intézmény közül 1813 a magán-szektorban található.²

Jelen írás a romániai szociális segélyezési rendszer történelmi és társadalmi kontextusát kívánja feltárni, melyek meghatározzák a szakma jelenlegi helyét és szerepét. Nyilvánvaló, hogy a szakma hosszú fejlődési utat tett meg az utóbbi több mint három évtizedben, amióta gyakorlatilag újjászületett, de sok szervezési gond vár még megoldásra. A romániai szociálpolitika még mindig keresi identitását, és talán az a kijelentés is helytálló, miszerint a szociális munka folytatja a diktátúra utáni újjáépítését. A továbbiakban a romániai szociális ellátás eddig megélt főbb változásait és történéseinek sorát vesszük szemügyre, kiemelve a szociális munka és szociális munkások szerepét ebben.

A romániai szociális ellátás hálózatának történelmi kontextusa

■ A szociális munka egyik sajátossága a rendszerszemléletű megközelítés. A rendszerszemléletű szociális munka elve alapján az egyén és az ő környezete kölcsönhatásban vannak egymással, azaz a rendszerben feedback-mechanismusok működnek. Amikor a romániai szociális gondozás hálózatának kiépítéséről beszélünk szintén a rendszerszemléletű megközelítést segítségül hívva elmondhatjuk, hogy hasonlóképpen elengedhetetlen a romániai szociális munka elemzésekor a történelmi tapasztalatok, az országspecifikus kultúra, valamint a sajátos nemzeti törvénykezés tanulmányozása is. A szakma követi a társadalomban zajló változásokat, hiszen a szociális intézmények naponta tapasztalják a nehézségek és az igények változását.

Amint fentebb említettük, a romániai szociális munka rendszerét 1989 után kezdték fokozatosan újjáépíteni, azonban a szociális segítségnyújtás megalakulását jóval korábban datálhatjuk. A szociális munka Romániában nagy hagyománnyal rendelkezik. Mint máshol a világon, Romániában is a hátrányos helyzetűek megsegítésére irányuló első kezdeményezések az egyházi szeretetszolgálatban találhatók. A történelmi aspektusokat figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a háború alatti virágzó időszakot követően, amely az első szociális munka-iskola létrehozásában csúcsonyult ki, a kommunista rendszer betiltotta a szociális munka oktatását és a szakmát. A kommunizmus 1989 decemberében bekövetkezett bukása után a szociális munkával foglalkozó karokat gyorsan (1990-ben) újraalapították, és megkezdődött a (hosszú) újjáépítési folyamat.

Az utóbbi évtized(ek)ben több romániai szerző is foglalkozott a szociális munka helyi eredetének a feltárásával. Buzducea³ a romániai szociális munka fejlődését elemezve a jelenkorban három szakaszt különböztet meg: a fejlődési szakaszt (az első világháború után), a kommunista szakaszt (1945–1989), amikor a szociális munkát lerombolták, és a kommunizmus utáni újjáépítési szakaszt (1990-től napjainkig). Lamburu⁴ a romániai szociális munka történetének négy szakaszát azonosítja: az első: 1800–1920 között, amikor a szociális munka rendszerének szerkezeti alapjait létrehozták; a második: 1920–1945 között, amikor az intézményi struktúra kiforrott és diverzifikálódott; a harmadik: 1945–1989, a

szociális munka rendszerének hanyatlása; a negyedik: 1989 után a szociális munka rendszerének átszervezése és modernizálása. A két perspektívát összekapcsolva még hozzátehetjük a modern kor előtti korszakot, amikor a szociális munka főként jótékonsági tevékenységként, az egyház által, de az állami hatóságok növekvő szerepvállalásával folyt. A továbbiakban a romániai szociális gondozás rendszerének szakaszait vesszük górcső alá, megvilágítva azon aspektusait, melyek a szociális munka létrejöttéhez járultak hozzá.

Az első szakasz jellemzői: vallásos jótékonyág, kezdeti évek

■ A romániai szociális munka mélyen gyökerezik a 13–14. századi jótékonyági korszakban. A 13. században a keresztény vallás hatására a kolostorok mellett létrejöttek a szegények szociális segélyezésének első formái, amelyeket „beteggondozóknak” neveztek el. A 14. században a szegények támogatását a fejedelem attribútumaként említik, aki megkövetelte az uraktól/nemesektől, hogy járuljanak hozzá ehhez a jótékonyági munkához.

1295-ben Erdélyben bejegyezték az első szegényintézetet.⁵ 1365-ben Câmpulung Muscel közelében pedig létrehozta egy falut a rászoruló és/vagy betegek (pl. vakok, rokkantak, testi fogyatékkal élők) számára, és a helyiek mentesültek a fejedelmi udvarnak (Radu Negru fejedelem) fizetendő adó alól. Ugyanezt a falut a 17. században (1639) Matei Basarab uralkodása idején is említik.⁶ A 16. században is születtek a szociális rendszer kialakulását előmozdító szabályozások: például a szegénykártya (engedély) lehetővé tette a koldulást a rokkantak számára; a munkaképes szegények csak akkor kaptak segítséget, ha bizonyítani tudták, hogy a munkából származó jövedelmük nem elegendő, így a koldulás tilos volt. A kora újkori időszakban a város modernizációjával és iparosodásával együtt létrejöttek az első szociális intézmények, például az árvaházak, idősek és betegek otthonai. Fontos volt a szociális segélyezettek ellenőrzése, 1686-ban a bukaresti dékánál (klerikális) elérhető volt a városháza költségvetéséből pénzt kapó szegények listája.⁷ A 18. században a kolostorok és kórházak mellett egyre több szociális segélyintézményt hoztak létre. A 18. század végén (1775) Alexandru Ipsilanti herceg létrehozta a jótékonyági/szegénypénztárcát, ugyanebben az évben a gyermekvédelemről szóló törvényt is előterjesztették.⁸ A következő években több intézményt hoztak létre a rászoruló gyermekek/árvák, a tizenéves anyák, az idősek, a betegek és a szegények számára.⁹ A bukaresti városháza szociális segélyszolgálatát 1881-ben alakult meg, elsődleges feladatául az árvák és eltűnt gyermekek védelmét, valamint nevelőszülőkhöz történő elhelyezését tűzve ki.¹⁰

A második szakasz jellemzői: a szociális munka fejlődése

■ A két világháború közötti időszakban jótékonyági és emberbaráti szervezetek alakultak, és a román állam nagyobb felelősséget kezdett vállalni a szociális szolgáltatások nyújtásáért. Az 1918-as események után, amikor Erdély Románia részévé vált, jelentős átalakítások történtek a szociális szolgáltatások terén, de számos meglévő intézmény és szabályozás is megmaradt, és adaptálódott az új körülményekhez. Az új román állam integrálta, átalakította és részben továbbfejlesztette az addig működő rendszereket, hogy megfeleljenek az új állami és nemzeti célkitűzéseknek. Az Osztrák–Magyar Monarchia szociális rendszere bizonyos szempontból fejlettebb volt, mint az újonnan kialakuló román szociális

rendszer az 1918 utáni időszakban. Az Osztrák–Magyar Monarchia az 19. század végén és a 20. század elején Európa egyik fejlettebb állama volt, és ennek megfelelően szociális rendszere is előrehaladott volt. Például az Osztrák–Magyar Monarchia területén számos árvaház és gondozóintézmény működött, amelyek célja a rászorulókat, árvákat és időseket támogatása volt. Ezek az intézmények állami és egyházi támogatással működtek, és fontos szerepet játszottak a szociális ellátásban. Továbbá aktív jótékonyági és civil szervezetek működtek, amelyek különböző szociális szolgáltatásokat nyújtottak, például ételmezesi programokat, lakhatási támogatást és oktatási lehetőségeket a szegények számára.¹¹ Az új román állam igyekezett kiterjeszteni a szociális ellátásokat, de az erőforrások korlátozottsága és a háború utáni újjáépítés prioritásai miatt ez lassan haladt.

1920-ban létrehozták a Munkaügyi, Egészségügyi és Szociális Minisztériumot, beleértve a Szociális Segélyezési Osztályt, amelynek megyei és helyi (községi/falu) szintű képviselői voltak. Csak Bukarestben 1920 körül mintegy 13 000 koldust és csavargót jegyeztek.¹² A szociális segélyintézmények első, 1936-os országos szintű összeírása mindössze 50 állami intézményt tárt fel, amelyek nagy többsége (30) magánintézmény volt.¹³ 1941-ben megtervezték a bukaresti szociális segélyben részesülők első adatbázisát a céllal, hogy javítsák a szociális munka beavatkozásainak hatékonyságát.¹⁴

Az Ilona hercegnőről elnevezett szociálismunka-iskola 1929-es létrehozása egy újabb lépés volt a két világháború közötti időszak szociális munkájának fejlődésében. 1943-ban egy új törvény a szociális segélyezési tevékenységet a Munkaügyi, Egészségügyi és Szociális Minisztériumon belül három osztályra szervezte: szociális segélyezés, családvédelem, valamint anya- és gyermekvédelem.¹⁵

A harmadik szakasz jellemzői: a diktatúra korszaka, a leépítés

■ A második világháború után létrehozott új rendszer ideológiája meghirdette az egyenlőséget. A szociális munkának így marginális szerepe volt. A kommunista rendszer alatt a szociális segélyezést szigorúan az állam ellenőrizte, és a szociális szolgáltatásokat egy központosított rendszerbe integrálták. Nagy szociális intézményeket hoztak létre, mint például az állami menedékházakat és árvaházakat. Lassan a jól (vagy legalábbis valamennyire jól) képzett szociálismunka-rendszert lebontották, átszervezték, és a hatásköröket megosztották a különböző osztályok és minisztériumok között. A szociális munka oktatásának megszüntetése (1952-ben egyetemi szinten, majd 1969-ben teljesen) volt a végső lépés a szakma felszámolásában. A szakemberek helyébe köztisztviselők léptek, akik adminisztratív tevékenységeket végeztek, és úrlapokat töltöttek ki bizonyos sürgősségi ellátásokhoz. Az életszínvonal romlása az 1980-as években megteremtette az előfeltételeket az 1989 decemberében kitört népfelkeléshez.

A negyedik szakasz jellemzői: a posztkommunista korszak, az újjáépítés

■ A kommunista rendszer bukása után Románia nehéz átmeneti időszakon ment keresztül, és a szociális jóléti rendszer szintén jelentős változások sorát élte meg. A nemzetközi médiában sugárzott képek a megalázó körülmények között intézetekben/óvodákban élő gyerekekkel megdöbbentőek voltak, feltárva az addig ismeretlen valóságot. Becslések szerint 1990-ben több mint 100 000 gyer-

mek volt bentlakásos intézményekben.¹⁶ Tekintettel erre a helyzetre és a képzett személyzet hiányára (bár a kommunista időszakból, az oktatás betiltása előtt még volt néhány diplomás szociális munkás), az 1989 utáni első években a munka nagy része humanitárius és jótékonyági munka volt (mint a kezdeti időkben). A forradalom utáni első évtizedben a gyermekvédelem a közvélemény napirendjének élén állt. A nemzetközi szervek (pl. az Európai Unió, az Európai Bizottság, az Európai Parlament, az Unicef, az Usaid, a Világbank stb.) külső nyomásának köszönhetően és jelentős finanszírozással (pl. Phare, Usaid, World learning stb.) a gyermekvédelmi rendszer az elmúlt 35 évben jelentősen javult.¹⁷

A szociális juttatások terén talán hamarabb mozdult az állam. Az első intézkedés a fogyatékkal élőkre vonatkozott (1992-ben elfogadták az első törvényt a fogyatékkal élők védelméről), viszont a szociális jólétről/minimumjövedelemről szóló törvényt csak 1995-ben adták ki a Világbank támogatásával.¹⁸

A 2000-es években a szociális reformok korát éltük. Ebben az időszakban fontos újítások zajlottak a szociális segélyezési rendszerben, a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására és a közösségfejlesztés támogatására összpontosítva. Mondhatjuk, hogy rendszerszintű átszervezések kezdetét jelentette ez az időszak. A szociális szolgáltatói rendszer mai arcának és törvényes keretének, fontosabb jellemzőinek kialakulása a 2000-es évek eredménye.

A szociális ellátórendszer első kerettörvénye, amely átlátható formában próbálta összefoglalni az egyre jobban elburjánzó szociális juttatási és szolgáltatási törvénykezések rendelkezéseit, 2001-ben jelent meg 705-ös számmal, és viszonylag rövid ideig volt érvényben, hiszen ezt érvénytelenítette a 2006-ban 47-es számmal megjelenő új kerettörvény. Ezt újabb kerettörvény követte 2011-ben, amely jelenleg is érvényben van, és amelyből kirajzolhatóak a romániai szociális ellátási rendszer elvei, célcsoportjai, és fontosabb intézkedéstípusai.

A szociális segítségnyújtásról szóló első törvény (2001/705. sz. törvény) tehát egy jó szándékú nyilatkozat volt, amelyet 2006-ban (2006/47. sz. törvény), majd 2011-ben (2011/292. sz. törvény) kiegészítettek. Jelenleg a romániai nemzeti szociális segítségnyújtási rendszer szervezésének, működésének és finanszírozásának általános kereteit a 2011/292. sz. szociális segítségnyújtási törvény szabályozza, valamint a szociális szolgáltatások minőségbiztosításának nyomon követését és ellenőrzését a 2012/197. sz. törvény szabályozza. A 2011/292. sz. törvény rendelkezik az állami és helyi hatóságok szerepéről és felelősségeiről a szociális szolgáltatások nyújtásában és irányításában, továbbá a törvény előírja a személyre szabott megközelítést, amely azt jelenti, hogy a szociális szolgáltatásokat az egyén speciális szükségleteihez igazítják. Fontos részét képezi a törvénykezés azon része is, amelyben a szociális jogok védelméről értekeznek, beleértve a gyermekek, idősek és fogyatékkal élők jogainak védelmét. A szociális munkásoknak részletekbe menően ismerniük kell a jogszabályokat, hiszen az ő feladatuk az ellátási igények felmérése, a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés segítése, valamint a klienseknek a jogi lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatása és támogatása. Ezek és a későbbi jogszabályok is mind hozzájárultak a szociális segélyezés újrapozicionálásához.

A 2004/466. sz. törvény megjelenése szintén fontos pillanatot jelentett a szociális segélyezés területén, mivel szabályozta a szociális munkások jogait és kötelezettségeit, a szakma gyakorlásának feltételeit és etikai elveit, valamint a Romániai Szociális Munkások Országos Kollégiumának (CNASR) létrehozását mint közérdekű, autonóm és független szakmai szervezetet, amelynek feladata

a szociális munkás szakma érdekeinek képviselője nemzeti és nemzetközi szinten. A CNASR megalakulását követően a nemzeti tanács jóváhagyta a szociális munkás szakma etikai kódexét (2007/1. sz.), amelyet a Hivatalos Közlönyben tették közzé, és 2008. március 6-án lépett hatályba.

Lassan megérkezve a jelenbe, láthatjuk, hogy a szociális háló kinőtte magát, és igyekezett a felmerülő igényeknek megfelelni. A folyamat azonban nem ért véget. Számos olyan területe van, ahol a szociális ellátórendszer hiányosságokkal küzd. Ezek közül talán mindannyiunk számára a leglátványosabb az alacsony költségvetés és az erőforrások hiánya. Emellett pedig a hosszú várólisták, a bonyolult igénylési folyamatok és az adminisztratív terhek gyakran megnehezítik az kedvezményezettek számára, hogy hozzáférjenek a szükséges szociális szolgáltatásokhoz.

2023 végéig mintegy 12 740 szociális munkás szerepelt a szociális munkások nemzeti nyilvántartásában (lásd a Romániai Szociális Munkások Országos Kollégiumának honlapján: Cnasr.ro). Ezek a szakemberek a szociális munkát képviselve igyekeznek a szociális háló hasznos és értékes láncszemei lenni. A hivatás gyakorlása és tanulása nem mindig volt könnyű a szociális munkások számára. A következőkben a szakma kialakulásának főbb aspektusait tárjuk fel.

A romániai szociálismunka-oktatás megalakulása

■ A szociális munkások képzése már 1929–1952 között is jelen volt, mégis, a szociálismunkás-képzés Romániában az 1990-es évek elején kezdődött, miután a rendszerváltás után elindultak az új oktatási kezdeményezések és a szakmai specializációk szélesebb körű elterjedése. A szakma modern története tehát az elmúlt harmincnégy évet jelenti. Ez alatt az időszak alatt a szociális munka Romániában az alárendelt státuszról más szakmákkal (jellemzően szociológia, pszichológia vagy gyógypedagógia) összehasonlítva némileg egyenrangúvá fejlődött. Jelenleg a szociális munka oktatása akadémiai szférában zajlik, de volt példa a középiskola utáni oktatásra vagy a műszaki tanulmányokra is. Az Országos Szociális Munka Kollégium megjelenése mérföldkő volt a professzionalizációban, amelyet különböző jogszabályi intézkedések is támogattak.

A Keresztény Nők Szövetségének támogatásával jött létre a szociális munka egyetemi szintű oktatása. 1929-ben megjelenik az Ilona Hercegnő Szociálismunka-iskola, ahogy azt korábban is említettük, amely gyakorlatilag az első szociálismunka-iskola tantervét mutatta be. A tanári kar szociológusokból, orvosokból és történészekből állt. 1952-ig a szociális munkások képzése egyetemi szinten folyt, 1952-től 1969-ig a tanulmányi időt három évre csökkentették. 1969-től 1989-ig a szociálismunkás-képzést betiltották, mivel a szocialista megközelítés a szociális munkásoknak nem látta szerepét a társadalomban. Úgy vélték, hogy az általuk nyújtott tevékenységek a kapitalista/nyugati társadalmak hibáival (pl. szegénység, munkanélküliség) foglalkoznak, amelyek egy szocialista társadalomban nem találhatók meg.¹⁹

A szociális munka oktatása egyetemi szinten 1990 elején indult újra, amikor Bukarestben és Kolozsváron, majd más egyetemeken, is létrehozták a szociális munka tanszékeket a szociológiai és szociális munka karokon belül. A szociális munkások első generációja 1994-ben szerzett diplomát (4 éves tanulmányok). A más nyugati szociálismunka-iskolákkal való együttműködés hozzájárult a szociális munka oktatásának megalapozásához és professzionalizálásához ebben az

időszakban.²⁰ Szintén a nemzetközi szervezetek jelentősen hozzájárultak az első szociális szolgáltatások kialakításához az 1990-es években, gyakran a szakértelem vagy a legjobb gyakorlatok átadásával. A szociális munka képzési programmal rendelkező egyetemek száma 2006-ban 24-re emelkedett,²¹ 2011-ben pedig 23-ra csökkent, amely állami, magán- és egyházi alapú fakultásokat foglal magába. A szociális munka mesterképzések országszerte elérhetőek különböző szakterületeken (például mentálhigiéne a szociális munkában, tanácsadás a szociális szolgáltatások területén, a kábítószer-használat megelőzése és leküzdése, irányítás és felügyelet a gyermek- és családvédelemben, a szociális munka értékközpontú megközelítése, szociális segítségnyújtás a kiszolgáltatott csoportoknak, intervenciós politikák és stratégiák stb.), és pár éve már a doktori tanulmányokat is saját tudományterületen lehet folytatni. Minden alapképzési programban fél-évente és minden tanulmányi év végén felügyelt terepgyakorlatot végeznek a hallgatók szociális intézményekben. Nincsenek összesített adatok a végzett szociális munkások teljes számáról országos szinten, bár már 30 generációról van szó. A romániai szociálmunka-iskolák országos szövetsége 2010-ben jött létre a főbb egyetemek (Bukarest, Kolozsvár, Jászvásár és Temesvár) szociálmunka-tanárainak támogatásával.

Az 1990-ben újraindított egyetemi szintű szociálmunka-oktatás az átmene-ti időszak alatt folyamatosan fejlődött, és talán mostanra érett be. A szociális munkások feladata igencsak összetett a diploma megszerzése után. A szociális szolgáltatások szakembereinek fel kell készíteniük a kiszolgáltatott embereket, elő kell mozdítaniuk a döntéshozatalban való részvételüket, és be kell vonniuk az intézményeket a családok és közösségek támogatásába.

A romániai szociális háló kihívásai. Kitekintés.

■ A rendszerváltás óta eltelt időszakban a szociális ellátórendszer lényegi fejlődési folyamaton ment keresztül. A szociálpolitika történései mellett az intézményrendszerek átalakulása, a szakemberek szemléletének változása és a folyamatos szakmai kihívások folyamatos megpróbáltatások elé helyezték a szociális ellátásban és törvénykezésben dolgozó szakemberek munkáját.

A kelet-közép-európai országoknak az elmúlt évtizedekben hasonló kihívásokkal kellett szembenézniük ezen a területen, így Románia is a folyamatos megpróbáltatások mellett igyekezett lépést tartani a rendszerszintű változásokkal. Az egyik legjelentősebb változás talán a gazdasági és politikai átmenetnek a hatásaiban volt tetten érhető. A rendszerváltás során Románia a diktatúra időszakának tervgazdaságától a piaczgazdaság felé irányult. Ez a változás gazdasági instabilitáshoz és munkanélküliséghez vezetett, ami jelentős hatással volt az emberek szociális jólétére és szükségleteire. A rendszerváltás után a szociális ellátórendszernek át kellett fel kellett épülnie, hogy alkalmazkodjon az új gazdasági és társadalmi realitásokhoz. Mindezek mellett pedig az erőforrások hiánya és a társadalmi egyenlőtlenségek, a stratégiai és intézményi változások hiánya mind nehezítette a szociális ellátórendszer hatékony működését.

Az átmeneti évek társadalmi-gazdasági nehézségei egyéb korábbi kommunista országokhoz hasonlóan a szociális munka szolgáltatásainak és általában a jóléti politikáknak az átalakítására is rányomták bélyegüket. A romániai szociálpolitika, ahogy utaltunk is már rá, még mindig keresi identitását, de a szociális

munkában lényeges előrelépések történtek a szolgáltatások, a szociális munka oktatásának minősége vagy akár a szakma elismerése terén egyaránt.

Kétségtelen, hogy a szakmai hosszú fejlődési utat tett meg az utóbbi több, mint három évtizedben, amióta gyakorlatilag újjászületett, de sok szervezési gond vár még megoldásra. A szolgáltatások minősége, a szociális munka oktatásának minősége és a szociális munka szakma elismerése terén jelentős fejlődések történtek, bár van még mit javítani (pl. bizonyos célcsoportnak nyújtott szolgáltatások terén, bizonyítékokon alapuló gyakorlat és politikák terén, megfelelő bérezés a szociális munkások részére). Látható, hogy a szociális szolgáltatások gyakran alulfinanszírozottak és alulfejlettek. Ennek eredményeként a szolgáltatások minősége és elérhetősége nem tudja kielégíteni a kedvezményezettek szükségleteit. Egy másik hiányossága a rendszernek talán a hiányzó prevenciós és korai intervenciós intézkedésekben rejlik. A rendszer túl nagy hangsúlyt fektet az akut problémák kezelésére, és kevés figyelmet fordít a hosszú távú megelőzésre és a korai beavatkozásra. Az intervenció elengedhetetlen, hiszen a későbbi krízishelyzetek kialakulását is megelőzhetnénk ezzel. Például egy családban a feszültségek vagy kommunikációs problémák esetén a korai intervenció célja lehet a kapcsolatok javítása és a konfliktusok megelőzése, hogy elkerüljük a későbbi krízishelyzeteket. Vagy ott vannak például az ifjúsági dropprevenciós programok, amelyek informálhatják a fiatalokat a kábítószerekkel kapcsolatos veszélyekről és a helyes döntéshozatal fontosságáról. Ezek és az ehhez hasonló intézkedések hozzájárulhatnának ahhoz, hogy a szociális ellátórendszer ne csak az akut problémákra reagáljon, hanem elősegítse és támogassa a problémák megelőzését is.

A szociális ellátórendszeren belül a szociális munka jelenléte és profeszionalizálódása jelentősen hozzájárult annak hatékony működéséhez. A szociális munka az értékek, elméletek és a gyakorlat egymással szorosan összekapcsolódó rendszere. A szakemberek kompetenciái alátámasztják a hálóban betöltött fontos szerepüket. A szociális munkások feladata, hogy képessé tegyék az embereket lehetőségeik minél teljesebb kiaknázására, javítsák az életszínvonalukat, és megelőzzék, valamint kezeljék a hibás működést, a devianciát. A szociális munkások tehát támogatást és tanácsadást nyújtanak az embereknek olyan élethelyzetekben, amelyekben szükségük van segítségre és iránymutatásra. Ez lehet pénzügyi tanácsadás, családi problémák megoldása, egészségügyi vagy pszichológiai segítségnyújtás stb. Szintén a szakemberek azok, akik segítenek a kedvezményezetteknek a szükségleteinek és erőforrásainak értékelésében, valamint az ellátási terv kidolgozásában és végrehajtásában. Ők segítenek a klienseknek a céljaik megfogalmazásában és a megfelelő lépések megtételében ezek eléréséhez. Emellett szoros kapcsolatot tartanak a kedvezményezettekkel, más szakemberekkel és az ellátórendszer egyéb résztvevőivel, hogy biztosítsák a szükséges segítség és erőforrások összehangolását és koordinációját.

A további fejlődési irányok meghatározása és a minőségi szolgáltatások biztosítása ezután is a szociális ellátórendszer feladata marad. Ezen belül pedig a szociális munkások, szociális szakemberek szerepe is óriási, hiszen a rendszer adta lehetőségekkel a klienseik számára a lehető legmegfelelőbb megoldásokat kell biztosítaniuk. A szociális munkások ebben az értelemben a változás előmozdítói a társadalom, az egyén, a család és a szűkebb közösség életében. Ez mindig is kihívás marad a szociális ellátórendszeren belül, de az eddig megtett lépések bizakodással töltik el a rendszer résztvevőit, a jövőbe való tekintést illetően.

■ JEGYZETEK

1. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
2. <https://serviciisociale.ro/statistici>
3. Buzducea, Doru: *Sisteme moderne de asistență socială. Tendințe globale și practici locale*. Polirom, Iași, 2009.
4. Lambru, Mihaela: *Asistența socială în România. Două secole de evoluție instituțională*. In: Livadă-Cadeschi, Ligia. (coord.): *Sărăcie și asistență socială în spațiul românesc (sec. XVIII-XX)*, New Europe College, Relink, 2002. 61–81.
5. Uo.
6. Buzducea: i.m. 115.
7. Uo. 116.
8. Livadă-Cadeschi, Ligia: *Sărăcii din Țările Române la începuturile timpurilor moderne*. In: Livadă-Cadeschi Ligia (coord.): i. m. 11–60.
9. Mănoiu, Florica – Epureanu, Viorica: *Asistența socială în România*. All, Buc., 1996.
10. Livadă-Cadeschi, Ligia: *De la milă la filantropie. Instituții de asistare a săracilor din Țara Românească și Moldova în secolul al XVIII-lea*. Nemira, Buc., 2001.
11. Mark Cornwall: *The Last Years of Austria-Hungary: A Multi-National Experiment in Early Twentieth-Century Europe*. University of Exeter Press, 2002. 228.
12. Mănoiu: i. m. 9.
13. Lambru: i. m. 67.
14. Uo. 68.
15. Uo. 71.
16. Zamfir, Elena: *Sistemul serviciilor de asistență socială în România*. In: Zamfir C. (coord.): *Politici sociale în România: 1990–1998*. Expert, Buc., 1999. 233–268.
17. Lazăr, Florin: *Statul bunăstării din România în căutarea identității*. Calitatea Vieții, 2000/1–4. 7–37.
18. Zamfir: i. m.
19. Uo.
20. T. Walsh – W.H. Griffith – M. McColgan – J. Ross: *Trans-national curriculum development: reflecting on experiences in Romania*. Social Work Education 2005. 24 (1). 19–36. K. Crawford – J. Walker – M. Granescu: *Perspectives on social care practice in Romania: Supporting the development of professional learning and practice*. British Journal of Social Work 2006/3. 485–498.
21. Zamfir, Elena: *Dezvoltarea sistemului de asistentă socială: un proces istoric dificil*. In: Zamfir C., Stoica L.: *O noua provocare: dezvoltarea socială*. Polirom, Iași, 2006. 197–216.

